

Tālruņa sociālā dzīve: eksperimentālu pētniecības metožu aprobācija

Klāvs Sedlenieks

Rīgas Stradiņa universitāte, Komunikācijas studiju katedra, Latvija

Ievads. Lai gan mobilie telefoni ieņem arvien lielāku vietu ikdienas dzīvē, pētījumi, kas ir saistīti ar tālruņu sociālās lomas izzināšanu, ir samērā neattīstīti. Šāda situācija lielā mērā saistīta ar mobilo telefonu privāto raksturu, proti, telefonu lietošana šķiet individuāla un pat intīma, to lietojumu ir grūti novērot un dokumentēt trešajām personām, t. i., pētniekiem. Sociālajā antropoloģijā lietu nozīme un 'patērēšana' tiek plaši pētīta, tomēr arī šeit mobilajiem tālruņiem veltīts samērā maz uzmanības¹. Lai izmēģinātu vairākas jaunas metodes mobilo tālruņu lietošanas izpētē, Rīgas Stradiņa universitātes sociālās antropoloģijas pētnieku grupa Dr. K. Sedlenieka vadībā izstrādāja eksperimentālas metodes un aprobēja tās praksē. Metožu kopums tika izstrādāts, lai izpētītu mobilo tālruņu saikni ar to lietotāju sociālo dzīvi, kā arī sociālo saikņu (tīklu un savstarpējās saskarsmes) lomu mobilo telefonu (it īpaši viedtālruņu) apgūšanā.

Metodes.

Pētījumā tika pielietotas trīs komplementāras metodes:

- 1) "tālruņu dzīvesstāsti": pētnieki intervēja informantus par to, kāda ir bijusi tālruņu loma viņu personīgajā dzīvē, liekot uzsvāru uz nozīmīgiem mirkļiem – tālruņa iegādi, lietošanu dažādās dzīves situācijās un tālruņa "dzīves" izbeigšanu;
- 2) autoetnogrāfijas, kuru laikā pētniekiem bija jālieto līdz tam nepazīstams viedtālrunis un reflektīvi jānovēro tas, kā pētnieks pats apgūst un izmanto viedtālruni;
- 3) viedtālruņu izmantošanas eksperiments, kura laikā viedtālruni tika piešķirti pieciem senioriem (70–90 g.) un viņu progress lietošanā tika monitorēts ar regulāriem telefona zvaniem, lūdzot seniorus reflektēt par telefonu lietošanu.

Dati tika fiksēti dienasgrāmatu un interviju transkriptu formā, kas vēlāk kodēti un analizēti ar programmas *Dedoose* palīdzību.

Rezultāti. Senioru telefonintervijas, kaut gan sniedza daudz būtiskas informācijas, izrādījās samērā mazefektīva metode, lai iegūtu tieši to informāciju, kas attiecās uz telefonu lietošanu. Toties tā ļāva iegūt kontekstuālu informāciju par senioru dzīvi. Tāpēc pētījuma gaitā šī metode tika papildināta ar klātienes vizītēm, kas par telefonu apgūšanas progresu parasti deva daudz skaidrāku informāciju. Dzīvesstāstu intervijas sniedza autonomu informāciju, kas samērā maz saskārās ar pārējām divām pētījuma daļām, bet koncentrēti ļāva atklāt līdz šim nedokumentētus tālruņa sociālās dzīves ciklus (ienākšanu ģimenē, dzīvi, mantošanu un "nāvi"). Autoetnogrāfijas sniedza komplementāru informāciju ar senioru telefonintervijām, demonstrējot mācīšanās procesa paralēlumu gan jaunās / vidējās paaudzes, gan senioru vidē.

Secinājumi. Minētās metodes ir iespējams izmantot gan atsevišķi, gan kompleksi. Tomēr telefonintervijas nav ieteicamas kā atsevišķa metode, to ieteicams savienot ar klātienes intervijām. Autoetnogrāfijas ir vēlamas kā sākuma posms tiem pētniekiem, kuri pēta telefonu izmantošanu ikdienā, jo tās ļauj labāk iejusties informantu situācijā.

¹ Horst H. A., Miller D. *Phone: an anthropology of communication.* – Oxford, New York: Berg, 2006.